

Posudek dizertační práce

Ing. Arch. Milan Pitlach: O. M. Ungers – kritická studie

Směr, kterým se předložená dizertační práce ubírá, je zřetelný od prvních diskusí nad zvoleným tématem, od zahájení doktorandského působení Milana Pitlacha na Fakultě architektury na podzim roku 2017. Pro souhrnné hodnocení se proto patří uvést, že konzistentní, komplexní a výrazně vyhraněný přístup, kterým se tato studie vyznačuje, je charakteristický už pro jeho obsažné texty a studie, které průběžně vypracovával v rámci doktorandského studia, i když se třeba zatím jen dotýkaly obsahu budoucí dizertační práce (Tvůrci postmoderní architektury a jejich vztah k tradici klasické architektury, O.M.Ungers a historická substance, Musea v německé architektuře od druhé světové války po současnost...)

Text je vícevrstevný, standardně vychází z výstižného životopisného úvodu se základními biografickými informacemi a periodizací díla, která je přehlednou osnovou a přispěje k orientaci při dalším čtení a listování projekty.

Následující kapitoly se pak už ale k Ungersově tvorbě a působení vracejí pokaždé jakoby z jiného zorného úhlu, jsou to myšlenkově provázané souhrnné sondy, s nově vršenými informacemi. Zachycují motivace a zdroje inspirace, rozdílný kontext, proměnlivou profesní i společenskou odezvu. Aby v závěrečné části přešly k detailnímu, syntetizujícímu prezentování hlavních Ungersových tvůrčích počínů, projektů a staveb.

O Ungersovi sice existuje rozsáhlá literatura, ale jak Pitlach poznamenává, autoři většinou jen „(m)alou pozornost věnují architektuře samé“ (str.8). Tato studie z Ungersovy architektury vychází. Je jedinečná osobním zaujetím i tím, jak se na architekturu konkrétních staveb odkazuje, na jejich důvěrnou znalost, informovanost a znalost poznání míst, kde vznikala.

Daří se o ní zprostředkovat celistvý obraz. Doložený odkazy na literaturu a rozsáhlými citacemi, obrazovou dokumentací. Na mnoha místech se především také může opřít o bezprostřední osobní a profesních setkání.

Milan Pitlach přitom souběžně sleduje a kriticky porovnává a posuzuje výsledky a úspěchy Ungersových aktivit, architektonické praxe i pedagogického angažmá, a také teoretické a doprovodné texty k vybraným projektům a stavbám. Například právě části soustředěné na verbální stránku projektů a specifickou roli slova a vizuální obraznosti patří v dizertační práci k nejinspirativnějším. Jsou také významnou součástí Ungersovy tvorby, charakteristickou a důležitou, až se někdy stává „nositelům vlastního obsahu architektury“ (str. 81).

Opakovaně citované texty, dál přebírané, ve své době hojně publikované a kritiky rozvíjené připomínaly inspirační zdroje, přesvědčovaly o prosazovaných principech, objasňovaly významy, nabízely analogií. Interpretovaly témata, další rys

Ungersovy architektury, jakoby mimo materiální svět architektury. (Stavba bez tématu, bez nosné myšlenky je architektura bez myšlenky. Stavby, které takto vznikly, nemají smysl, nemají žádný význam a slouží pouze triviálním způsobem k uspokojení potřeb. O.M. Ungers, str. 92)

Přestože jde o výrazně monograficky zaměřenou studii, smyslem a cílem, uvědomujeme si hned po prvních stránkách, není ani tak souhrn díla jedné z důležitých postav světové architektonické scény druhé poloviny 20. století. Milan Pítlach se úspěšně vyhýbá schematickému popisům, k nimž publikace o známých osobnostech sklouzávají. Není odkázán na přebírání cizích hodnocení.

Jeho dizertační práce je především také polemická - pasážemi, které jsou kritickým impulsem k rozkrývání rizik architektonické tvorby, její motivace, smyslu.

Je příležitostí, jak se doslova jakoby „zevnitř“, z pozice projektujícího architekta a vyzbrojení rovněž četnými teoretickými referencemi a porovnáním, a především také osobní praktickou zkušeností, jak se vypořádat s obecnějšími tématy, která současnou architektonickou „produkcí“ provázejí.

Takových momentů, podepřených hlubokou analýzou projektů a realizací obsahuje víc, upozorňuje „na rozpory mezi tezemi, které architekt proklamuje a konkrétní architekturou, kterou ve stejné době vytváří, stejně jako na rozpory mezi skutečností a jejím obrazem ve vědomí architekta“ (str. 113).

Předložená dizertační práce je pozoruhodně obsažná, fundovaná, osobně zaujatá. Aktuální tím, jak vychází z poslání instituce, na jejíž půdě vznikla.

Dizertační práci doporučuji k obhajobě a k jejímu kladnému přijetí.

PhDr. Benjamin Fragner

Ústav teorie a dějin architektury, FA ČVUT v Praze

V Praze, 10. srpna 2021